

Problémy doprovázející nadání

NaRo

PROBLÉMY DOPROVÁZEJÍCÍ NADÁNÍ

- Terman: nadané děti jsou emočně vyrovnané
- Hollingworthová: z hlediska potenciálních emočních problémů jsou ohrožené především děti s vysokou mírou inteligence

PROBLÉMY DOPROVÁZEJÍCÍ NADÁNÍ

- nadání bývá v předškolním a mladším školním věku synkretické (tzn. dítě které je šikovnější v jedné činnosti, patří obvykle k těm šikovnějším i v jiných činnostech)“, Dočkal (1987)
- **nadaná osobnost není jen nositelkou mimořádných kvalit, ale také mimořádných problémů**

Vliv vnějších vlivů na rozvoj nadání nadaných

- **Tradice školy a její normy**
  - Dítě často čelí dilematu: podřídít se očekáváním průměru nebo se postavit do role nonkonformisty
- **Očekávání druhých**
  - Děti nespĺňují běžná očekávání, narušují běžné tradice
  - Nadané dítě citlivé na nejistotu druhých mohou začít své schopnosti skrývat
- **Vrstevnické vztahy**
  - Samotáři
  - Různorodé zájmy
  - Starší spolužáci
- **Vztahy v rodině**
  - Významně ovlivňují vývoj dítěte (nejvýznamněji)
  - Podpůrné prostředí rodiny x nevhodná rodičovská péče
  - Podchycení rodičů malých dětí

1. Nerovnoměrný vývoj (asynchronie)

- nerovnoměrný vývoj psychických funkcí dítěte
- kognitivní, fyzické i sociálně – emocionální oblasti
- zrychleným rozumový vývoj x pomalejší vývoj emocí a jemné motoriky
- někdy horší mluvený projev, jindy velmi brzké mluvení

2. Interpersonální vztahy

- Problémy s rodiči, sourozenci, spolužáky, učiteli
- V kolektivu vrstevníků nalézají těžko partnery
- Osamocenosť, nemají dostatečné sociální schopnosti, aby dokázaly navázat kvalitní vztah se svými vrstevníky
- Jednostranné zaměření dítěte, tyto děti jsou vnímány vrstevníky jako „jiné“
- Mnohostrannost

3. Výraznější sklony k sebekritice

- schopností vidět možnosti a další alternativy svého rozvoje
- vysoké nároky na sebe sama
- sebekritika – rozdíly mezi současným a ideálním stavem, ke kterému by rádo dospělo.

4. Perfekcionismus

- vysoké cíle a zklamání, pokud se jim nepodaří jich dosáhnout
- přání - co dělá dokonalé a má vysoké nároky na sebe a někdy i na své okolí
- pozitivní, motivace – občasné nezdary vnímá dítě jako samozřejmost a možnost dále se zdokonalovat
- negativní - u dítěte výrazně převládá strach z možných chyb a tento strach brzdí jeho výkon.
- zvýšená senzitivita vůči kritice

5. Deprese

- poměrně často
- pochybnosti o sobě a o smyslu života (tzv. existenciální deprese) u nadaných dětí mnohem dříve, než u ostatních dětí, mnohdy už ve školním věku
- deprese z pocitu osamělosti, sociální izolovanosti, odlišnosti, nespokojenosti se stavem světa, neschopnost to změnit

6. Multipotencialita

- všeobecně vysoce nadané
- vyniká zároveň v několika činnostech
- důležité rozhodnout se dobře pro směr budoucího profesního zaměření
- nejistoty a obavy ze špatného výběru
- úzkost z jakéhokoli rozhodování
- během adolescence - problém

7. „Dvakrát výjimečné“ děti

- Nadaným dětem s handicapem je věnována pozornost odborníků velmi okrajově
- Péče o tyto děti spočívá primárně ve snaze co nejlépe kompenzovat či odstranit jejich postižení
- Péče o projevy nadání zůstává většinou stranou pozornosti, dítě je okolím vnímáno spíše jako postižené než jako nadané.
- Tímto směrem se také odvíjí poskytovaná péče.
- Šárka Portešová

7. „Dvakrát výjimečné“ děti

- Nadaní s poruchami sluchu
- Nadaní s poruchami zraku
- Nadaní se sociálně emocionálními problémy
- Nadaní s fyzickým nebo dalším zdravotním handicapem
- Nadaní se specifickými vývojovými poruchami učení
- Nadaní s mentální retardací (u neintelektových druhů nadání)
- Nadaní s kombinovanými poruchami

Vývoj inteligence podle Piageta

- Inteligence se vyvíjí v interakci s okolním prostředím – forma adaptace
- Důsledkem interakce biologických procesů zrání a zkušenosti s okolním světem jsou 4 odlišná stádia kognitivního vývoje dítěte
  - Senzomotorické (cca do 2 let)
  - Preoperační (cca 2-7let) – infantilní infantilní realismus:
    - finalismus–z funkce předmětu je usuzováno na jeho existenci (Mraky jsou tu proto, aby přšelo.)
    - nanimismus–oživování předmětů (pofouká spadlý hrnek)
    - dynamismus–přičítá volní energii předmětům (Kámen mi schválně stoupl do cesty)
  - Předškolní věk
    - antropomorfismus–tendence polidšťovat předměty
    - prezentismus–chápání všeho ve vztahu k přítomnosti
    - fantazijní přístup–vliv fantazie převládá nad respektováním logických skutečností
  - Období konkrétních operací (7-11)
  - Období formálních operací (cca 11)

Stádia reprezentují kvalitativně odlišné formy myšlení, objevují se ve shodném sledu u všech dětí, děti se mohou lišit v rychlosti, s jakou jednotlivá stádia prochází

PROBLÉMY NADANÝCH DĚTÍ,

- nositelé mimořádných schopností, s nimiž jdou však ruku v ruce i „mimořádné problémy“
- největším problémem jsou vývojové disproporce nadaných dětí, nevyrovnanosti psychického vývoje, kdy je jedna složka akcelerovaná a jiné odpovídají věku, nebo jsou i na nižší věkové úrovni.

Disproporce lze rozdělit do několika skupin:

1) Intelektově - motorická – nesoulad mezi zralostí psychickou a tělesnou, např. neschopnost zavázat si tkaničku, vyvolává emoční problémy (vnitřní neklid, nervozita, hyperaktivita, svéráznost, nerespektování autorit, nedisciplinovanost nebo nepřizpůsobivost), které mohou vést k negativnímu hodnocení. Často méně rozvinuté grafomotorické schopnosti.

2) intelektově-senzomotorická – rozpor mezi úrovní myšlení a psychomotorickým vývojem se projevuje rychlým vývojem řeči, raným čtením a počítáním na straně jedné a slabší úrovní grafomotorického projevu, koordinace pohybů ruky a pozdější problémy při nácvičování psaní na straně druhé

PROBLÉMY NADANÝCH DĚTÍ,

3) intelektově-verbální – nesoulad mezi myšlením a schopností vyjádřit myšlenky řečí se projevuje rozdílem mezi rychlostí, pružností a originalitou myšlení a schopností formulovat rychlý sled myšlenek do verbální podoby, nevyrovnaností mezi obsahem myšlení, kapacitou a rychlostí myšlenkové produkce a schopností vyjádřit celý obrovský rozsah myšlenek řečí. To může vyvolávat problémy v plynulosti řeči (zadržávání, překotnost řeči). Tato nevyrovnanost je považována za nejnebezpečnější. Je totiž obtížně rozpoznatelná, jelikož takové dítě je málokdy vnímáno jako bystré a nadané.

4) intelektově-emocionální – je charakteristická hlavně pro děti mladšího školního věku. Na jedné straně stojí vysoká rozumová vyspělost, na druhé – emoční a sociální nezralost. Dokáží sice rozumově zpracovat a pochopit mnohé náročné situace, ale nedokáží je emocionálně zvládnout, což souvisí se zvýšenou vnímavostí a citlivostí, např. odloučení od matky, strach ze tmy, samoty...

5) intelektově-sociální – se projevuje nižší schopností socializace, utváření dobrých sociálních kontaktů a vztahů s vrstevníky a zvýšenou potřebou komunikace se staršími dětmi stejného mentálního věku nebo s dospělými. Celá sociální oblast a úroveň komunikace těchto dětí je ovlivněna jejich vysokou kritičností, nezávislostí a neuznáváním autorit. Odmítají autoritativní přístupy.

Prevence problémů

- Kontaktovat rodiče.
- Zaměřit se na rodiče malých dětí. Nejlepší prevencí je podchycení rodičů malých dětí.
- Vzdělávat a zahrnout do systému péče lékařské a další odborníky.
- Vytvořit diskusní skupiny rodičů.
- Využívat flexibilní možnosti vzdělávání, flexibilnější vzdělávací systém - nadané děti z multikulturních rodin či zázemí s nízkými příjmy.